

Positieve en Integrale gezondheid in Brummen

2017-2021

5 juli 2017

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Leeswijzer	3
2. Kaders voor het Brummense gezondheidsbeleid	4
2.1 Wet publieke gezondheid	4
2.2 Omgevingswet	4
2.3 Gemeentelijk beleid	5
2.4 Aan de slag met positieve en integrale gezondheid	5
3. Hoe staat Brummen er voor?	7
3.1 De gezondheidssituatie	7
3.1.1 Ervaren gezondheid	7
3.1.2 Lichamelijke gezondheid	8
3.1.3 Mentale gezondheid	10
3.1.4 Gezondheidsverschillen binnen de gemeente	11
4. Doelen en uitgangspunten voor een gezonde gemeente Brummen	12
4.1 Wat willen we bereiken?	12
4.2 Uitgangspunten van het gezondheidsbeleid	12
5. Uitwerking speerpunten gemeente Brummen	14
5.1 Thema 1: Lichamelijk gezond en vitaal	14
5.1.1 Doelen	15
5.1.2 Inzet en maatschappelijk effect	15
5.2 Thema 2: Mentaal gezond en vitaal	15
5.2.1 Doelen	17
5.2.2 Inzet en maatschappelijk effect	17
5.3 Thema 3: Gezonde omgeving	17
5.3.1 Doelen	18
5.3.2 Inzet en maatschappelijk effect	18
6. Actie: wie gaat wat doen na de besluitvorming	19
6.1 Integrale samenwerking	19
6.2 Gezondheidsnetwerk	19
6.3 Uitvoeringsplan	20

1. Inleiding

Preventieve gezondheidszorg is een belangrijke gemeentelijke taak, die sterk met alle andere taken van gemeenten verweven is. Preventieve gezondheid gaat over gezond zijn en gezond blijven, over mee kunnen blijven doen, maar ook bijvoorbeeld over gezond en veilig opgroeien. Inzetten op het verbeteren van de gezondheid van inwoners heeft daarom ook juist effect op andere beleidsterreinen. Bijvoorbeeld omdat mensen langer kunnen werken, omdat zij op andere manieren kunnen participeren of omdat mensen minder een beroep doen op professionele zorg.

Niet alleen in het sociale domein is een kanteling en transformatie geweest van claimgericht- en aanbodgericht werken naar vraag- en resultaatgericht werken, ook in de gezondheidszorg kantelt de definitie van gezondheid. Niet langer is gezondheid de afwezigheid van ziekte, maar wordt gezondheid steeds meer gezien als het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven. Dit is wat onderzoekster Machteld Huber heeft uitgewerkt in het begrip "Positieve gezondheid", een begrip dat binnen en buiten de gezondheidszorg steeds meer omarmd wordt. De kanteling naar positieve gezondheid betekent dat ook binnen de gezondheidszorg de focus steeds meer verschuift van vooral genezen van ziekte naar meer het gesprek met patiënten over wat zij nodig hebben om zich gezond te voelen en zich te kunnen redden. Dit sluit aan bij de kanteling die in onze gemeente in het sociale domein al gaande is. De gemeente Brummen vindt positieve gezondheid dan ook een belangrijk uitgangspunt voor het gemeentelijke beleid, ook als het gaat om de leefomgeving.

Omdat positieve gezondheid aan alle vlakken van het leven raakt, is deze nota niet bedoeld als een nota naast de andere beleidsnota's binnen het sociale domein, maar moet daar juist mee verweven zijn. Deze nota gaat over de doelen, inzet en uitgangspunten voor het gezondheidsbeleid. Omdat sport en bewegen daarin belangrijke onderwerpen zijn, is ook het sportbeleid onderdeel van deze nota.

In de voorbereiding op deze nota zijn verschillende bijeenkomsten gehouden met sportverenigingen en professionals uit de gezondheidszorg en welzijn. Ook is het burgerpanel 'Brummen Spreekt' ingezet om de thema's van deze gezondheidsnota en de gemeentelijke inzet daarop te toetsen.

1.1 Leeswijzer

Deze nota is bedoeld om de visie en de uitgangspunten en thema's voor het lokale gezondheidsbeleid van de gemeente Brummen vast te stellen. Als deze zijn vastgesteld, zal de uitvoering op de thema's volgens de vastgestelde uitgangspunten in uitvoeringsplannen verder worden ingevuld.

De (wettelijke) kaders waarbinnen deze nota tot stand komt, worden in hoofdstuk 2 kort toegelicht. In het derde hoofdstuk volgt een kort overzicht van de huidige gezondheidssituatie van de inwoners van de gemeente Brummen. In de hoofdstukken daarna wordt aangegeven vanuit welke visie, uitgangspunten en thema's voor het Brummense gezondheidsbeleid zal worden uitgewerkt en op welke wijze we daar invulling aan willen gaan geven.

2. Kaders voor het Brummense gezondheidsbeleid

2.1 Wet publieke gezondheid

In de Wet Publieke Gezondheid (WPG) zijn de taken van Rijk en gemeenten vastgelegd met betrekking tot het preventieve gezondheidsbeleid. Op basis van de WPG brengt het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) om de vier jaar de landelijke preventienota uit, met daarin de speerpunten voor het landelijke preventiebeleid. In de WPG is ook vastgelegd dat gemeenten elke vier jaar hun actiepunten voor het lokale gezondheidsbeleid moeten vaststellen en dat zij dit doen binnen twee jaar na het uitbrengen van de landelijke preventienota. Dit betekent dat gemeenten uiterlijk eind 2017 een lokale gezondheidsnota moeten hebben vastgesteld. Met voorliggende nota wordt aan die wettelijke eis voldaan.

In december 2015 is de landelijke nota gezondheidsbeleid 2016-2019 gepresenteerd. De landelijk gestelde doelen zijn:

- De gezondheid van mensen bevorderen en chronische ziekten voorkomen door een integrale aanpak in de omgeving waarin mensen wonen, werken, leren en leven.
- Preventie een prominente plaats geven in de gezondheidszorg.
- Gezondheidsbescherming op peil houden en nieuwe bedreigingen het hoofd bieden.
- Stabiliseren of terugbrengen van gezondheidsverschillen tussen laag- en hoogopgeleiden.

Daarbij zijn zes speerpunten gekozen waar het landelijke gezondheidsbeleid zich op richt: roken, overmatig alcoholgebruik, (ernstig) overgewicht, bewegen, depressie en diabetes.

In deze nota 'Positieve en integrale gezondheid in Brummen' kiezen we ervoor ons op drie thema's te richten, waar ook de landelijke thema's grotendeels binnen vallen: **lichamelijk gezond en vitaal, mentaal gezond en vitaal en gezonde leefomgeving**. De looptijd van deze nota zal net als de landelijke preventienota vier jaar zijn, zodat bij de volgende nota niet alleen de evaluatie van de huidige nota gebruikt kan worden, maar ook de nieuwe landelijke preventienota.

Het ministerie van VWS heeft het Nationaal Programma Preventie opgericht om acties te bundelen die in het kader van preventief gezondheidsbeleid worden ondernomen. Onder andere via het programma 'Alles is gezondheid'. Bij de uitwerking van het uitvoeringsplan met maatschappelijke partners binnen de gemeente zal gekeken worden welke mogelijkheden dit programma voor de gemeente Brummen biedt op de thema's en doelen van het gezondheidsbeleid en daarmee ook het overige gemeentelijke beleid.

2.2 Omgevingswet

Waarschijnlijk treedt in 2020 de Omgevingswet in werking. Op basis van deze wet zijn gemeenten als eerste verantwoordelijk voor de visie op de fysieke leefomgeving, in plaats van de provincie. Gemeenten worden verplicht een omgevingsvisie op te stellen, waarvan ook gezondheidsaspecten in en van de leefomgeving onderdeel kunnen zijn. De kans die de invoering van de Omgevingswet biedt om de samenhang tussen gezondheid, milieu, veiligheid en ruimtelijke ordening te vergroten en gezondheid in een vroeg stadium een plek te geven in ruimtelijke planvorming moet de gemeente Brummen aangrijpen. Daarom is in deze nota de gezonde leefomgeving één van de thema's voor het gezondheidsbeleid.

2.3 Gemeentelijk beleid

De inzet en opbrengsten van preventief gezondheidsbeleid zit meestal juist op andere domeinen. Zeker als positieve gezondheid het uitgangspunt is, want bij positieve gezondheid spelen meer factoren mee dan alleen de lichamelijke factor. Denk aan het bestrijden en voorkomen van ziekte. Daarbij spelen ook factoren als mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, sociaal maatschappelijk participeren en dagelijks functioneren een rol. Gezondheid wordt beïnvloed en beïnvloedt dus juist ook de andere gemeentelijke beleids-terreinen binnen en buiten het sociale domein. Werk en dagbesteding zijn belangrijk voor zingeving en dagritme. Stress van bijvoorbeeld schulden heeft invloed op de mentale gezondheid en kan uitval in het werk betekenen. Sport biedt voor veel mensen naast lichaamsbeweging mogelijkheden tot het onderhouden van sociale contacten, ontspanning en participeren als vrijwilliger of bestuurder.

Het gezondheidsbeleid staat daarom niet los van de beleidsplannen op andere beleidsterreinen, maar is daar juist overkoepelend aan en onderdeel van. Het begrip positieve gezondheid, waar het preventieve gezondheidsbeleid van de gemeente Brummen op gebaseerd wordt, sluit aan bij de kanteling die al in het sociale domein binnen de gemeente Brummen heeft plaatsgevonden.

Omdat sport voor de gemeente Brummen een belangrijk instrument is voor de gezondheid en participatie van onze inwoners, zal geen aparte nota sportbeleid meer worden opgesteld, maar valt het sportbeleid binnen de uitgangspunten en thema's van deze nota. Het sportbeleid wordt verder uitgewerkt in de uitvoeringsplannen die op deze nota zullen volgen.

2.4 Aan de slag met positieve en integrale gezondheid

Positieve gezondheid biedt de gemeente Brummen een goed uitgangspunt voor het beleid binnen het sociale domein en met name voor het preventieve gezondheidsbeleid, zoals dat in deze nota wordt vastgelegd.

De integrale werkwijze van het Team voor Elkaar sluit goed aan bij positieve gezondheid. In de opzet en werkwijze van het Team voor Elkaar zijn welzijn, zorg en participatie in één multidisciplinair team ondergebracht. Daardoor komen in het Team voor Elkaar de verschillende dimensies van positieve gezondheid al samen omdat vragen rondom werk, participatie, gezondheid, ondersteuning, jeugdzorg door het Team voor Elkaar in samenhang worden bekeken.

Daarnaast sluit het leefringenmodel, dat ook al uitgangspunt is van het beleid binnen het sociale domein, aan bij positieve gezondheid. Het leefringenmodel gaat uit van het versterken van de eigen kracht en weerbaarheid. Het leefringenmodel maakt inzichtelijk dat uitgegaan wordt van de hulpvraag van het kind, het gezin of de persoon en dat er zorg geboden wordt aanvullend op wat zij zelf kunnen. Daarnaast kan samen gekeken worden naar de steun die vanuit het eigen netwerk en vanuit algemene voorzieningen geboden kan worden en is maatwerk mogelijk voor wie dat nodig is. Niet alleen staat de persoon zelf daarbij centraal, de regie ligt ook zoveel mogelijk bij hem of haar zelf. De oplossing kan dus per individu verschillen.

Dat neemt niet weg dat er nog veel kansen en mogelijkheden liggen voor integraal beleid. Niet in de laatste plaats voor een integrale aanpak met maatschappelijke partners binnen

de gemeente. Juist op gezondheid, welzijn en alle andere dimensies van positieve gezondheid zijn naast de gemeente veel professionals betrokken bij de zorg voor de inwoners van de gemeente Brummen. Ieder werkt op zijn of haar manier aan het zo zelfredzaam mogelijk houden en krijgen van inwoners. Samenwerking tussen gemeente en zorgprofessionals is er al op verschillende onderwerpen en levert ook al veel op.

Uitvoering van deze nota kan niet zonder samenwerking met maatschappelijke partners binnen de gemeente. Integraal gezondheidsbeleid betekent voor de gemeente Brummen ook het opstellen en uitvoeren van het beleid samen met inwoners, sportverenigingen, zorgaanbieders en initiatieven in de Brummense samenleving. Daarom zal later in deze nota specifiek aandacht worden besteed aan de samenwerking met netwerkpartners als gezondheidszorgaanbieders en sportverenigingen.

3. Hoe staat Brummen er voor?

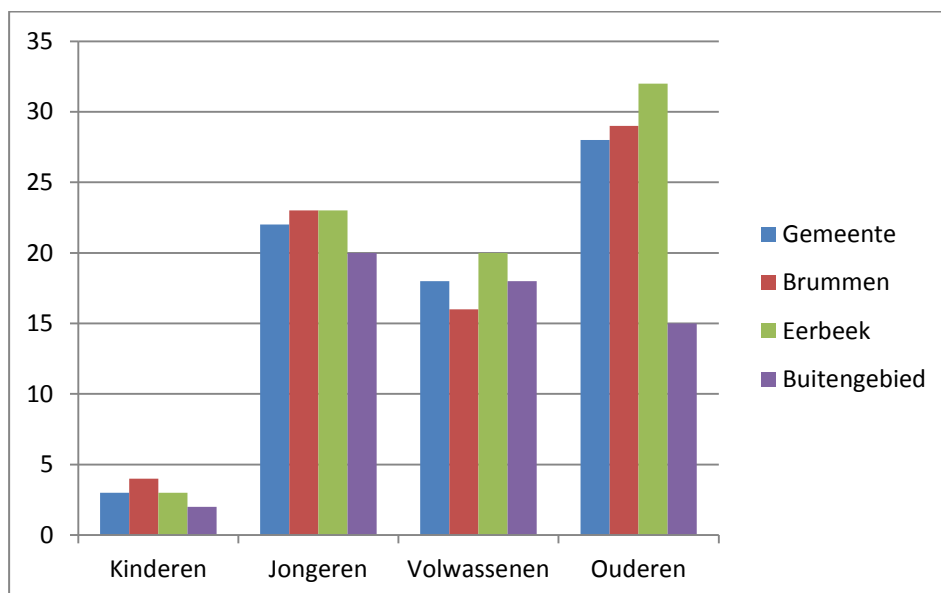
3.1 De gezondheidssituatie

Een van de wettelijke taken van de GGD is het monitoren van de gezondheidssituatie binnen de verschillende gemeenten en het uitbrengen van advies daarover. Daartoe worden periodiek verschillende onderzoeken uitgevoerd, zoals het EMOVO onderzoek onder kinderen en jongeren en de volwassenen en ouderenmonitor. Deze onderzoeken bieden belangrijke informatie ook over de gezondheidssituatie van de inwoners van de gemeente Brummen. Tenzij anders aangegeven, zijn de cijfers en bevindingen in dit hoofdstuk gebaseerd op deze GGD-onderzoeken. In 2016 heeft de GGD voor de gemeente Brummen de Gebiedsanalyse gezondheid en zorg uitgebracht met een specifiekere duiding van de gezondheidssituatie van de inwoners van de verschillende kernen binnen de gemeente. De gemeentelijke cijfers en publicaties van de GGD zijn te vinden op www.kvnog.nl/home-brummen.¹

In mei 2017 is het burgerpanel “Brummen Spreekt” geconsulteerd over het gezondheidsbeleid en specifiek de thema’s sport en bewegen, middelengebruik en psychische gezondheid. Dit onderzoek heeft inzicht gegeven in de rol die inwoners op deze thema’s voor de gemeente Brummen zien en welke aandachtspunten zij daarbij zien. De uitkomsten worden per thema in dit hoofdstuk verwerkt en zijn belangrijke input voor de uitvoeringsplannen die na vaststelling van deze nota worden opgesteld. Het rapport is als bijlage bij deze nota gevoegd.

3.1.1 Ervaren gezondheid

De meeste inwoners van de gemeente Brummen ervaren hun gezondheid als goed. Onder jongeren is de ervaren gezondheid wel minder dan in de regio. Ouderen in Eerbeek voelen zich minder vaak gezond en in het buitengebied is dit juist veel beter dan gemiddeld. Chronische aandoeningen en beperkingen komen in de gemeente Brummen gemiddeld niet meer voor dan in de rest van de regio.

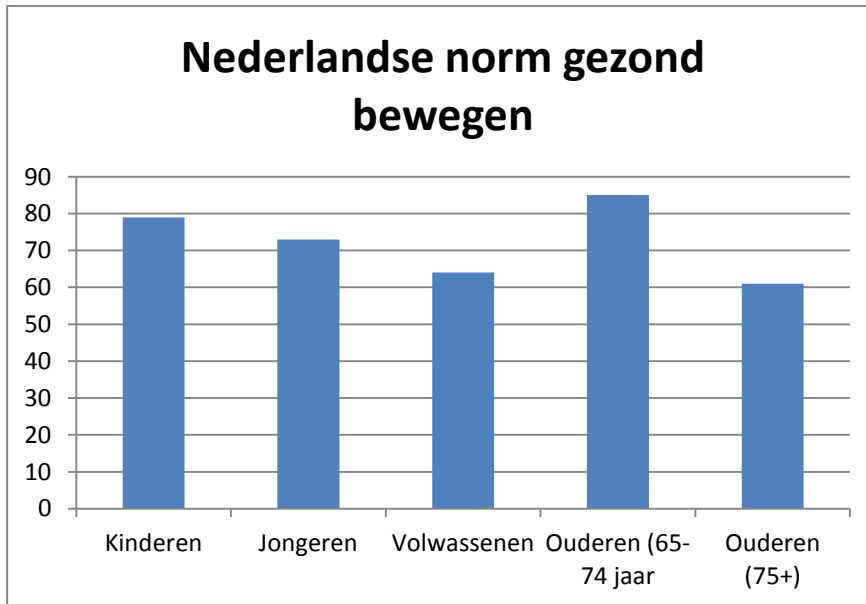
Percentage inwoners dat de ervaren gezondheid matig of slecht noemt (GGD)

¹ De cijfers in dit hoofdstuk zijn als ze afkomstig zijn van de GGD van de volgende monitors: Kindermonitor uit 2013, jongeren in EMOVO 2015, volwassenen en ouderen uit monitor 2016. De gebiedsanalyse is uitgevoerd op basis van gegevens bekend op 1 februari 2016, dus waar uitsplitsing naar kernen en buitengebied is gemaakt, kan dit op basis van een eerdere monitor zijn.

3.1.2 Lichamelijke gezondheid

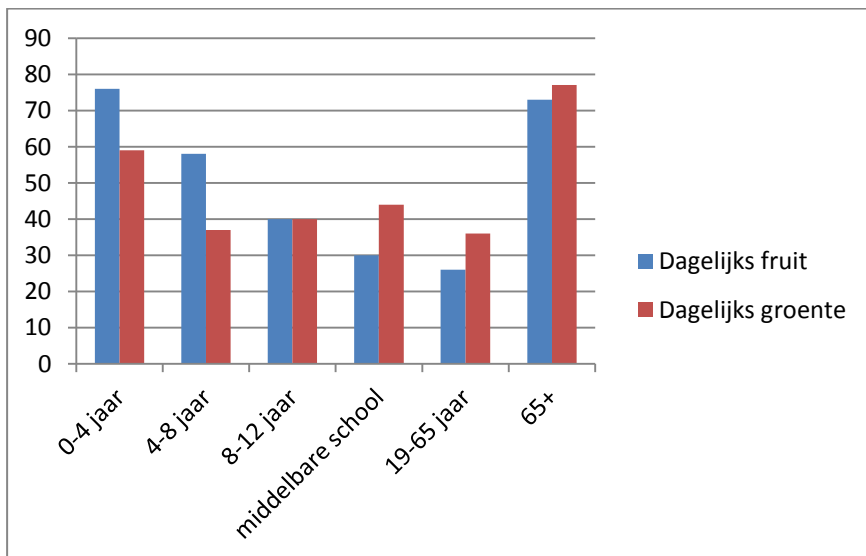
De Nederlandse Norm Gezond Bewegen stelt dat volwassenen minstens vijf dagen per week een half uur matig inspannend actief moeten zijn. Zo was er in 2010 al een landelijke campagne '30minutenbewegenperdag'. Jeugdigen moeten dagelijks minimaal één uur matig inspannend actief bezig zijn. Bij kinderen gaat het om dagelijks een uur bewegen.

In vergelijking met de regio voldoen jongeren in Brummen vaker aan de beweegnorm. Onder volwassenen is het in lijn met de regio. De GGD-regio Noord- en Oost-Gelderland, waar Brummen ook onder valt, scoort op het voldoen aan de beweegnorm beter dan het landelijk gemiddelde.

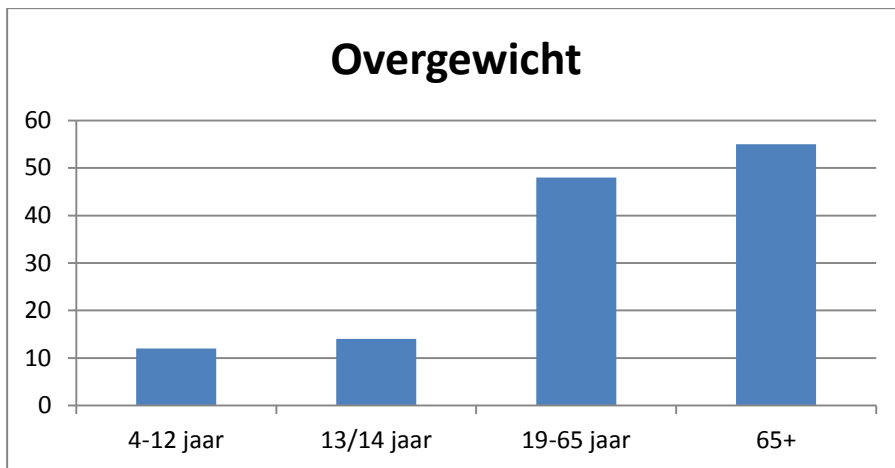

Percentage van de inwoners dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB – GGD)

Naast bewegen is voeding een belangrijke factor voor lichamelijke gezondheid.

Percentage inwoners dat aangeeft dagelijks groente of fruit te eten (GGD)

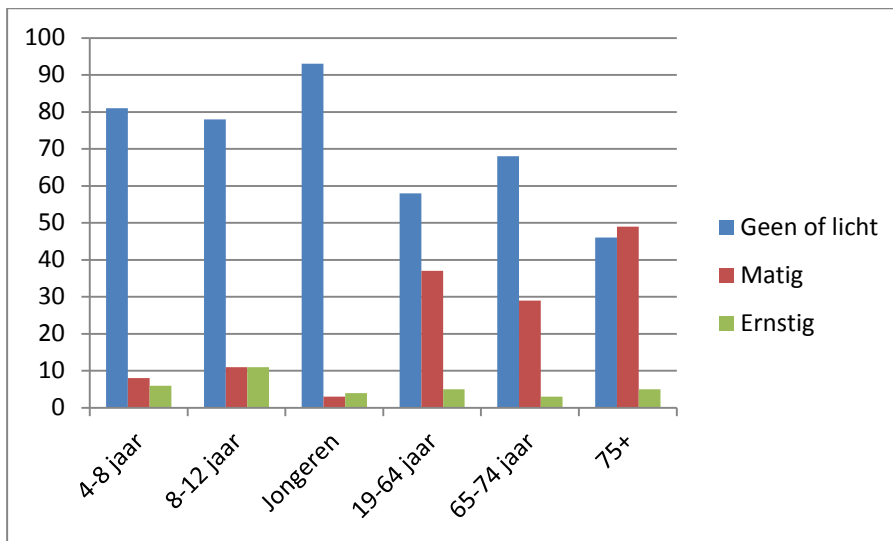
Het percentage inwoners met overgewicht (op basis van gebiedsanalyse 2016 GGD)

Overige relevante getallen:

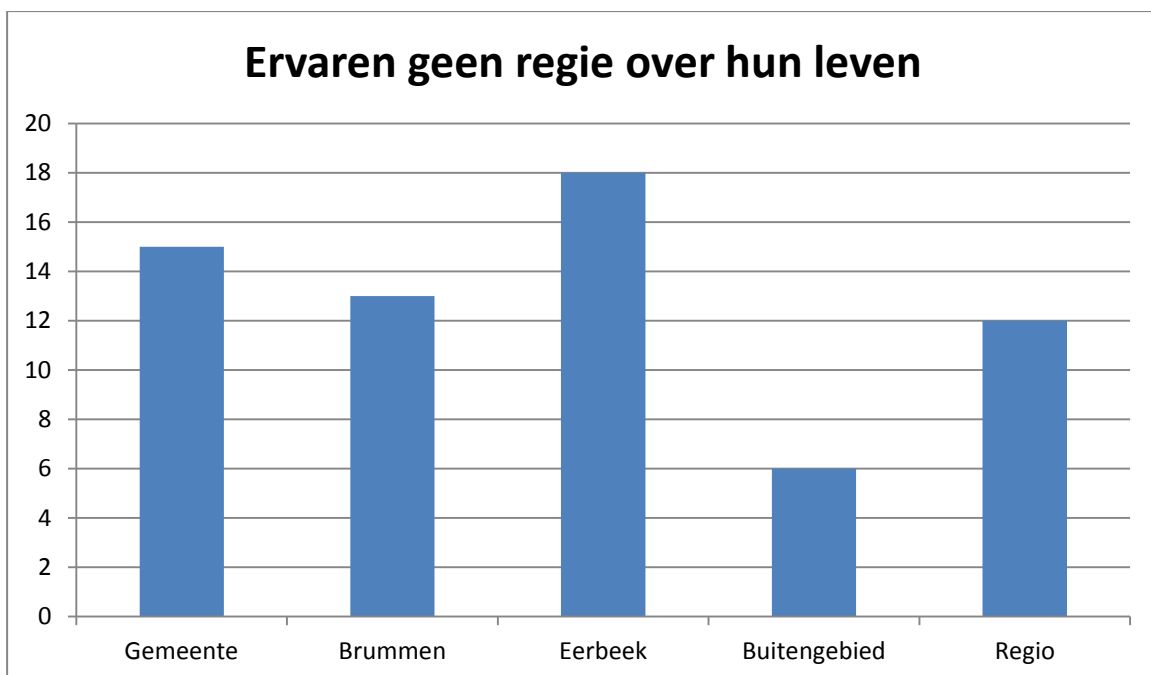
- Van de jongeren in de gemeente Brummen is 77% lid van een sportvereniging (GGD, 2015).
- Uit de Gelderse Sport Monitor uit 2015 blijkt dat van de volwassenen 46% lid is van een sportvereniging.
- Uit het onderzoek onder het burgerpanel 'Brummen spreekt' blijkt dat wandelen, fitness, wielrennen/mountainbiken/fietsen, hardlopen en zwemsport de meest beoefende sporten zijn.
- Uit het onderzoek onder het burgerpanel 'Brummen spreekt' blijkt dat 10% van de respondenten rookt en dat 59% daarvan het gebruik wil minderen. Met betrekking tot het alcoholgebruik geven de meeste respondenten aan niet te willen minderen en zich geen zorgen te maken. Uit de volwassen en ouderenmonitor van de GGD uit 2016 blijkt dat 71% van de volwassenen en ouderen in de gemeente Brummen voldoet aan de norm verantwoord alcoholgebruik (maximaal 7 glazen per week), dit is in lijn met de regio.

3.1.3 Mentale gezondheid

De psychosociale gesteldheid van de inwoners van de gemeente is in lijn met die in de regio.

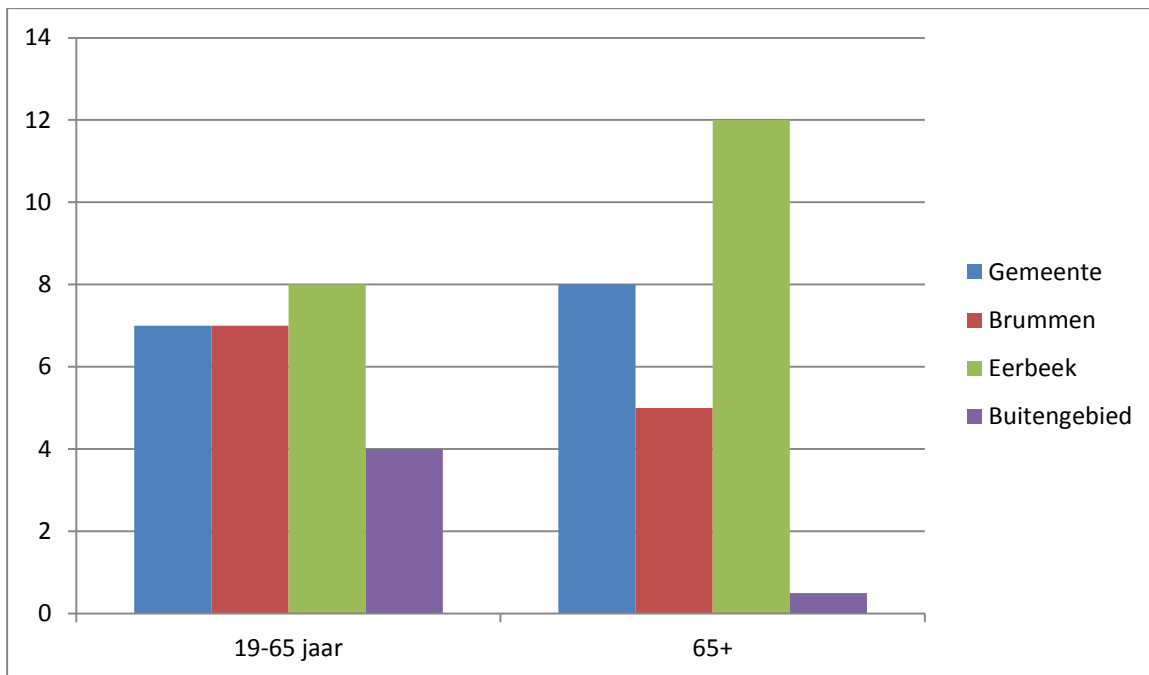

Depressieve gevoelens bij jongeren en het risico op angststoornis of depressie bij volwassenen en ouderen (GGD, EMOVO 2015 en volwassen en ouderenmonitor 2016)²

Percentage ouderen (65+) dat geen regie over het leven ervaart

² De wijze waarop in de verschillende onderzoeken de psychosociale gezondheid is gemeten, verschilt. Daardoor kunnen op basis van deze grafiek geen conclusies getrokken worden in de verschillen tussen kinderen, jongeren en ouderen.

Percentage inwoners dat zich eenzaam voelt (Gebiedsanalyse 2016, GGD)

Overige relevante getallen:

- 91% van de jongeren uit Brummen scoort positief als het gaat om de psychosociale gezondheid en 87% van de jongeren is vrij van depressieve gevoelens.
- Onder kinderen 0-12 jaar scoort 82% goed op psychosociale gezondheid.
- Uit de consultatie van burgerpanel 'Brummen spreekt' blijkt dat 72% van de respondenten aangeeft dat eenzaamheid speelt in Brummen, maar meeste mensen vinden zichzelf niet eenzaam.

3.1.4 Gezondheidsverschillen binnen de gemeente

Sociaal economische status en (ervaren) gezondheid hangen vaak samen. De levensverwachting en gemiddeld aantal levensjaren in goede gezondheid verschilt tussen lager en hoger opgeleiden. Brummen wijkt daarin niet af van het landelijke beeld. We vinden het belangrijk om in te zetten op het verkleinen van sociaal economische gezondheidsverschillen binnen de gemeente Brummen, zoals we dat bijvoorbeeld met het minimeerbeleid doen.

Binnen de gemeente Brummen is in score op de gezondheidssituatie een verschil waarneembaar tussen de verschillende kernen. De GGD heeft in de gebiedsanalyse een splitsing gemaakt tussen de kernen Brummen en Eerbeek en het buitengebied. Uit die analyse blijkt dat de mensen in de kern Eerbeek op een aantal indicatoren van lichamelijke en mentale gezondheid minder goed scoren dan in de kern Brummen of in het buitengebied. Op bijvoorbeeld overgewicht of het voldoen aan de beweegnorm door volwassenen en ouderen scoort Eerbeek minder goed dan Brummen of het buitengebied. Ook de mentale kwetsbaarheid lijkt in Eerbeek groter te zijn dan in Brummen of het buitengebied. Zo is de ervaren eenzaamheid onder ouderen in de gemeente is met 8% gemiddeld, maar komt in Eerbeek (12%) wel meer voor dan in Brummen (5%) en het buitengebied (0,5%). Gezien de verschillen binnen de gemeente moet bij de uitwerking van dit gezondheidsbeleid steeds overwogen worden of een kerngerichte aanpak mogelijk is. Verschillen kunnen uiteenlopende redenen hebben en daarom is het belangrijk erop in te zetten de verschillen binnen de gemeente te verkleinen.

4. Doelen en uitgangspunten voor een gezonde gemeente Brummen

4.1 Wat willen we bereiken?

Het doel van het integrale gezondheidsbeleid is de gezondheidssituatie van de inwoners van Brummen te verbeteren en de gezondheidsverschillen binnen de gemeente te verkleinen.

We willen dit bereiken door onze inwoners te stimuleren en te ondersteunen om zelf gezonde keuzes te maken. Dat doen wij door in te zetten op interventies om de weerbaarheid van inwoners te vergroten en het vergroten van het bewustzijn over wat zij zelf kunnen doen om hun gezondheid te verbeteren en te behouden.

Op basis van het beeld over de gezondheidssituatie van de inwoners van de gemeente Brummen, de landelijke thema's en de dimensies van positieve gezondheid, kiezen we ervoor het preventieve gezondheidsbeleid op drie thema's nader uit te gaan werken. De thema's zijn onderling sterk verweven en beïnvloeden elkaar (net als de dimensies van positieve gezondheid). Het betreft:

- Lichamelijk gezond en vitaal
- Mentaal gezond en vitaal
- Gezonde leefomgeving

4.2 Uitgangspunten van het gezondheidsbeleid

De thema's zullen samen met maatschappelijke partners binnen de gemeente verder worden uitgewerkt in uitvoeringsnota's, met concrete en meetbare interventies. Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

1. Positieve gezondheid wordt uitgangspunt van het gezondheidsbeleid van de gemeente Brummen en de verdere invulling daarvan. Het begrip positieve gezondheid en de betekenis daarvan sluit goed aan bij de lijn die in het programmaplan 'Samen goed voor elkaar' is ingezet en biedt een visie op hoe het gezondheidsbeleid verder kan worden ingevuld. Dit houdt in dat we zo min mogelijk willen focussen op de ziekte, aandoening of beperking, maar juist op de mogelijkheden zich aan te passen en eigen regie te voeren in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven en wat daar voor nodig is. Dat betekent ook dat gedragsverandering het doel is van het beleid en dat de interventies daarop gericht zullen zijn.

2. De rol van de gemeente is ondersteunend, informierend en stimulerend. We laten verantwoordelijkheid voor gezondheid en gezond gedrag vooral bij de inwoners zelf en willen als gemeente bijdragen aan de randvoorwaarden die nodig zijn voor gezonde keuzes. We verwachten dat gedragsverandering structureler zal zijn als mensen hier zelf toe beslissen. Het gezondheidsbeleid moet daarom in de basis ondersteunend zijn aan de zelfredzaamheid, weerbaarheid en eigen kracht van de inwoners van de gemeente Brummen. Bewust worden van wat gezond gedrag is en wat mensen daar zelf aan kunnen doen is een overkoepelend uitgangspunt voor de drie thema's van deze nota.

3. De maatregelen en interventies die in het kader van het gezondheidsbeleid worden ingezet, zijn voor alle inwoners beschikbaar en zijn zo min mogelijk gericht op specifieke doelgroepen of ziektebeelden. We willen, net als het beleid binnen het sociale domein, vooral inzetten op algemene voorzieningen, die voor iedereen beschikbaar zijn. Ook de inzet op samenwerking binnen de gemeente is erop gericht de gezondheidssituatie van alle inwoners te verbeteren. Daar waar specifieke problematiek om een oplossing vraagt, moet dit er ook zijn. Of dit nou gaat om maatwerk op individueel of groepsniveau. Een voorbeeld hiervan is het beleid gericht op sporten door kinderen die opgroeien in een gezin met een inkomen rond het minimum.

De GGD adviseerde in haar gebiedsanalyse een kerngerichte aanpak om de gezondheidsverschillen binnen de gemeente te verkleinen. Van de lijn dat het gezondheidsbeleid voor alle inwoners beschikbaar moet zijn kan daarom ook afgeweken worden door bepaalde interventies specifiek in bepaalde kernen aan te bieden of daar te starten met de uitrol ervan.

4. We accepteren dat gezondheidsbeleid een kwestie van lange adem is. Resultaten van preventief gezondheidsbeleid zijn vaak niet direct meetbaar of herleidbaar omdat er veel verschillende factoren invloed hebben op de gezondheid van mensen. Ook is niet altijd een direct effect van gedrag zichtbaar, in positieve of negatieve zin. Dit betekent dat preventief gezondheidsbeleid een kwestie is van lange adem en interventies moeten daarom de tijd krijgen om zich te bewijzen. Daarom is het uitgangspunt om de doelen, boodschap, inzet en maatregelen van het beleid niet te vaak en te snel te wijzigen. Daarnaast wordt via de monitoren van de GGD en de monitor sociaal domein gemonitord welke effecten optreden, zodat op basis daarvan een besluit genomen kan worden in het doorzetten van maatregelen. Dit zal in het uitvoeringsplan ook gedaan worden voor interventies en maatregelen die in het kader van sport en gezondheid al zijn ingezet.

5. Meetbare doelstellingen en monitoring van maatregelen. De looptijd van deze nota is vier jaar en zal in het laatste jaar worden geëvalueerd. Hiervoor zijn in deze nota verschillende doelstellingen opgenomen. Daarnaast worden van de maatregelen en interventies die in de uitvoeringsplannen worden opgenomen ook vooraf doelen gesteld, zodat geëvalueerd kan worden in hoeverre de maatregel bijdraagt aan het doel van het gezondheidsbeleid en een beslissing genomen kan worden over het al dan niet voortzetten ervan.

We zullen hiervoor zoveel mogelijk gebruik maken van de al lopende monitoring door de GGD, die we ook op zullen nemen in de monitor sociaal domein.

5. Uitwerking speerpunten gemeente Brummen

In dit hoofdstuk worden de drie gekozen thema's en de bijbehorende doelstellingen toegelicht. Dit dient als basis voor het uitwerken van de thema's in uitvoeringsplannen nadat deze nota is vastgesteld. De onderwerpen die in de thema's benoemd zijn, zijn niet uitputtend, maar een eerste aanzet op wat er op de thema's in de uitvoeringsplannen terug zal komen. De onderwerpen die al in andere beleidsplannen zijn ondergebracht, komen hier niet terug. De drie thema's hangen nauw met elkaar samen en beïnvloeden elkaar. Daar zal in de uitvoeringsplannen ook aandacht voor zijn.

5.1 Thema 1: Lichamelijk gezond en vitaal

In het preventieve gezondheidsbeleid zullen we vooral inzetten op het ontwikkelen en versterken van een gezonde leefstijl. Een gezonde leefstijl is belangrijk om zo lang mogelijk in goede gezondheid te kunnen leven en om te kunnen gaan met de uitdagingen van het leven. Lichamelijke gezondheid is ook belangrijk voor mensen om zo lang mogelijk mee te blijven doen en zelfstandig te kunnen blijven. De gemeente Brummen wil inwoners stimuleren en ondersteunen bij het maken van gezonde keuzes. Dat zit enerzijds op het vergroten van de weerbaarheid van de eigen kracht en gezondheidsvaardigheden. Anderzijds zit dat ook in het wegnemen van belemmeringen voor gezonde keuzes en gezond gedrag, ook als het gaat om de leefomgeving.

Gezondheidsvaardigheden en weerbaarheid zijn een breed begrip. Hierbij is te denken aan de kennis over sport en bewegen, over gezonde voeding en daar een afweging in kunnen maken. Of weten waar en welke ondersteuning daarbij mogelijk is. Dit is voor een belangrijk deel al in ander beleid ondergebracht. Het is een belangrijk onderdeel van het preventieve jeugdbeleid en in het plan preventie middelengebruik en verslaving onder jongeren, maar ook in het minimabeleid. Want veelal gaat het bij belemmeringen voor sport en bewegen of een gezonde leefstijl juist om andere domeinen dan het gezondheidsbeleid. Bijvoorbeeld financiële mogelijkheden zijn van invloed, maar ook of er mogelijkheden zijn voor sport en bewegen in de buurt, zoals goede fiets en wandelpaden. En als het gaat om het kunnen opdoen van kennis, speelt geletterdheid ook een belangrijke rol. Het blijft een belangrijk uitgangspunt voor de gemeente dat alle kinderen moeten kunnen sporten, ongeacht de financiële situatie van het gezin. Daar willen we op in blijven zetten.

Sport en bewegen zijn beiden belangrijke voorwaarden en middelen om tot gezondheidswinst te komen en een belangrijk onderdeel van een gezonde leefstijl. Sport is voor de gemeente Brummen daarom een belangrijk onderdeel van het preventieve gezondheidsbeleid. We willen dat inwoners kennis hebben van het belang van sport en bewegen en de normen daarbij. Uit de raadpleging van het burgerpanel 'Brummen spreekt', blijkt ook dat 42% van de respondenten meer wil gaan bewegen. Daarom willen we dat dat belemmeringen tot sporten of bewegen zoveel mogelijk worden weggenomen. Sportverenigingen zijn daarvoor een belangrijke partner. Niet alleen omdat sportverenigingen voorzien in mogelijkheden om verschillende vormen van sport – al dan niet in competitieverband - te beoefenen, maar juist ook omdat sportverenigingen een bredere maatschappelijke rol vervullen. In het onderzoek onder het burgerpanel 'Brummen spreekt', gaf 24% van de mensen die sporten aan dat zij dit doen voor de gezelligheid en de sociale contacten en een groot deel hiervan zal die sociale contacten ook missen als de sport weg zal vallen. Gezien de maatschappelijke rol van sportverenigingen wil de gemeente Brummen sportverenigingen ondersteunen en bijdragen aan deskundigheidsbevordering. Uit de bijeenkomsten met sportverenigingen over het gezondheidsbeleid bleek dat hier behoefte aan is. Sportverenigingen

willen onderling van elkaar kunnen leren of hebben behoefte aan ondersteuning op het gebied van deskundigheidsbevordering.

De maatschappelijke rol van sportverenigingen reikt verder dan alleen de mogelijkheid tot sporten. Sportverenigingen bieden veel mensen de mogelijkheid tot het opdoen en onderhouden van sociale contacten. Sportverenigingen draaien op de inzet van vrijwilligers. Gezien de grote vraag naar vrijwilligers stelt dit sportverenigingen voor een uitdaging voldoende vrijwilligers te vinden. Daarin zit ook het raakvlak met het participatiebeleid en het vrijwilligersbeleid dat nog in ontwikkeling is en waarin ook aandacht zal zijn voor de rol van (sport)verenigingen.

Naast sport en bewegen is voeding een belangrijke factor in de lichamelijke gezondheid. Hierop gebeurt al veel, ook door middel van landelijke campagnes. Ook hebben verschillende partijen hier al een rol, zoals bijvoorbeeld het onderwijs als het gaat om kennis van voeding bij kinderen en jongeren en het bieden van bewegingsonderwijs. De gemeente wil deze rol niet overnemen, maar kan deze wel versterken, door bijvoorbeeld bij landelijke campagnes aan te sluiten. Daarnaast kan de gemeente lokale initiatieven die een verbinding leggen met voeding en gezondheid ondersteunen.

5.1.1 Doelen

- We willen gezond gedrag bevorderen
- Indicatoren daarbij:
 - Het aantal mensen dat lid is van een sportvereniging neemt toe
 - Meer inwoners kennen de beweegnorm
 - Meer inwoners voldoen aan de Nederlandse Norm Bewegen

5.1.2 Inzet en maatschappelijk effect

We willen een gezonde leefstijl van de inwoners van Brummen stimuleren. Dit willen we onder andere doen door het ondersteunen van initiatieven die een bijdrage leveren aan het verbeteren van de leefstijl.

Er gebeurt nu al veel op het thema 'lichamelijk gezond en vitaal'. In het uitvoeringsplan zal ook van de huidige inzet geëvalueerd worden of we daarmee door willen gaan, op welke manier en op welke wijze gemonitord wordt op de resultaten van die interventies. De eerder in deze nota omschreven uitgangspunten zijn daarbij leidend. Ook wordt in het uitvoeringsplan aangegeven welke rol netwerkpartners hierin kunnen vervullen.

Met sportverenigingen zal in het uitvoeringsplan verder worden uitgewerkt hoe ingezet kan worden op de deskundigheidsbevordering bij sportverenigingen, en hoe de verbinding met het vrijwilligers- en participatiebeleid verder wordt ingevuld. Sportverenigingen zullen daarom worden gevraagd deel te nemen aan een klankbordgroep, die nauw betrokken zal worden bij de invulling en uitwerking van de uitvoeringsplannen op de drie thema's van deze nota.

5.2 Thema 2: Mentaal gezond en vitaal

Mentale gezondheid gaat om meer dan alleen depressie of bijvoorbeeld burn-out. Van de zes dimensies van positieve gezondheid is er één vooral lichamenlijk en gaan er vijf over mentaal welbevinden of hebben er sterk raakvlak mee. Als positieve gezondheid uitgangspunt is van preventief gezondheidsbeleid, kan de mentale gezondheid dus niet buiten beeld

blijven. Juist de mentale gezondheid en weerbaarheid kan bepalen in hoeverre mensen zich in staat voelen om de regie te voeren en heeft dus een sterk raakvlak met andere domeinen. Het is voor de gemeente Brummen belangrijk om de mentale kwetsbaarheid van inwoners te verkleinen en de weerbaarheid te vergroten.

Langdurige of grote stress kan flinke impact hebben op het leven en de gezondheid van mensen. Zo kunnen mensen met een traumatische jeugd op latere leeftijd gevoeliger zijn voor angst- en stemmingsstoornissen³. Ook blijkt uit onderzoek dat mensen door het hebben van schulden en financiële problemen minder aandacht kunnen hebben voor andere zaken en het zelfs gevolgen kan hebben door primair vanuit de korte termijn te denken⁴. Het is daarom belangrijk om ook in het komende minimabeleid en preventieve jeugdbeleid aandacht te hebben voor de gevolgen van stress.

Uit de bijeenkomsten met sportverenigingen, zorgaanbieders en professionals over positieve gezondheid bleek dat alle aanwezigen het thema mentale gezondheid een belangrijk thema voor het gezondheidsbeleid vinden. Uit de discussie bleek dat er niet zozeer aanbod ontbreekt, maar dat het belangrijk is dat mensen de weg weten naar ondersteuning en zorg en dat er meer verbanden worden gelegd tussen bijvoorbeeld sport- en beweeginitiatieven en het medische domein van bijvoorbeeld huisartsen. Huisartsen gaven aan wel behoefte te zien aan wandelinitiatieven, ook voor mensen die ondersteuning bij mentale problemen zouden kunnen gebruiken. Verbinding tussen de verschillende domeinen is dus belangrijk.

De rol van de gemeente waar het gaat om de mentale gezondheid van onze inwoners wordt voor een belangrijk deel ingevuld door het Team voor Elkaar. Zij zijn een belangrijke schakel binnen de gemeente als het gaat om laagdrempelige ondersteuning. Daarnaast zijn er in de gemeente Brummen verschillende initiatieven actief die ondersteuning bieden, zoals knooppunt mantelzorg en geheugensteunpunt. Het beeld is dus niet zozeer dat er aanbod ontbreekt, maar dat mensen de weg goed moeten kunnen vinden en dat er goede en warme verbindingen tussen de verschillende domeinen en initiatieven moeten zijn. Dat is ook waar de gemeente invloed heeft en waar we ons op het thema 'mentaal gezond en vitaal' op in willen zetten.

Uit de uitkomsten van het raadplegen van burgerpanel 'Brummen spreekt' blijkt dat inwoners van Brummen een rol weggelegd zien voor de gemeente als het gaat om het tegengaan van eenzaamheid of het bieden van hulp bij psychische of emotionele problemen. Die rol zit met name op de rol van voorlichter en doorverwijzer. Mensen vinden hierin vaker een rol voor de gemeente weggelegd voor het tegengaan van eenzaamheid dan voor het tegengaan van psychische of emotionele problemen. Uit de uitkomsten blijkt ook dat de meeste respondenten zich niet eenzaam voelen, maar een ruime meerderheid van 72% geeft aan dat dit wel voorkomt in de gemeente.

Er is nog wel verbetering mogelijk in de mate waarin mensen weten waar zij zich kunnen melden dat ze iets willen weten over psychische problematiek, verslaving of middelengebruik. Zo blijkt uit de raadpleging van 'Brummen spreekt' dat bijvoorbeeld van de mensen die zich zorgen maakt over het alcohol, tabaks- of drugsgebruik van iemand in de omgeving, slechts 9% hulp heeft gezocht. Van alle respondenten gaf 66% aan niet te weten waar

³ <https://www.ntvg.nl/artikelen/traumatische-jeugd-geeft-hogere-cortisolrespons-bij-stress/volledig>

⁴ <https://decorrespondent.nl/511/waarom-arme-mensen-domme-dingen-doen/19645395-f6c9a0bd>

zij zich zouden kunnen melden als zij zich zorgen maken over een mogelijke verslaving bij een naaste.

5.2.1 Doelen

- We willen dat inwoners met psychische problematiek vroegtijdig passende zorg ontvangen
- Indicatoren daarbij:
 - Afname van het aantal inwoners dat aangeeft dat eenzaamheid voorkomt in de gemeente Brummen.
 - Meer mensen weten waar ze terecht kunnen met vragen over psychische problematiek, verslaving en middelengebruik.

5.2.2 Inzet en maatschappelijk effect

Een belangrijk aandachtspunt dat uit de bijeenkomsten met sportverenigingen en zorgprofessionals kwam, was dat er verbetering mogelijk is in de verbinding tussen zorg en initiatieven als sportverenigingen of wandelclubs. Op veel vlakken is er aanbod, maar het is belangrijk dat iedereen elkaar goed weet te vinden. Als gemeente willen we ons ervoor inzetten dat die verbanden er meer en beter komen. Met de maatregelen en initiatieven die er al zijn, gaan we door, maar we blijven kijken waar andere mogelijkheden zijn.

Preventie en vroegsignalering zijn belangrijk en daarom willen we ons ervoor inzetten dat mensen weten waar zij om hulp kunnen vragen en dat ze daarbij ook snel doorverwezen worden. Dat ligt deels in het leggen van de betere verbindingen, maar ook in de bekendheid van waar mensen zich kunnen melden. Uit de uitkomsten van het burgerpanel 'Brummen spreekt', blijkt dat veel mensen voor zorgen over psychische of emotionele problemen de huisarts zouden raadplegen, maar voor zorgen over verslavingen is voor veel mensen minder duidelijk waar zij zich kunnen melden. We willen ons er daarom voor in blijven zetten om bekendheid te geven aan waar mensen zich kunnen melden, zoals het Team voor Elkaar of Tactus verslavingszorg.

5.3 Thema 3: Gezonde omgeving

De fysieke leefomgeving is een belangrijke factor in de gezondheid van mensen. Zeker als het gaat om gedrag en het maken van gezonde en duurzame keuzes. Een leefomgeving waarin mogelijkheden zijn tot beweging, die als prettig wordt ervaren en die uitnodigt tot gezond gedrag, kan sterk bijdragen aan de andere gestelde speerpunten zoals lichamelijk en mentaal gezond en vitaal zijn en blijven. Dan kan het bijvoorbeeld gaan om zoveel mogelijk drempelvrij door de buurt te kunnen bewegen of om de aanwezigheid van goede fiets- en wandelpaden. Maar het kan ook gaan om voldoende en gevarieerde woningen en voorzieningen in de buurt. Gezondheid moet daarom een belangrijk onderwerp zijn bij besluitvorming over de inrichting van de openbare ruimte. Dan is bijvoorbeeld te denken aan een minimumnorm voor het aantal speelgelegenheden in de buurt of beschikbaarheid van wandelmogelijkheden.

Waar de fysieke leefomgeving de gezondheidssituatie van onze inwoners ook raakt, is de bereikbaarheid binnen de gemeente van hulpdiensten. Zo berekende RTL Nieuws dat in 2015 in 16% van de spoedgevallen binnen de gemeente Brummen de ambulance niet binnen de aanrijtijd van 15 minuten aanwezig kon zijn⁵. Hierover is regelmatig overleg met het Witte Kruis en in samenwerking met aangrenzende regio Gelderland-Midden wordt

⁵ <https://www.rtlnieuws.nl/buurtfacts/gezondheid/ambulance-aanrijtijden/gelderland/brummen>

gekeken naar oplossingen, bijvoorbeeld door inzet van de ambulance vanuit Dieren. Echter: in het geval van hartfalen zijn de eerste zes minuten van levensbelang. In Brummen is vanuit de wijkraden initiatief genomen tot het opleiden van vrijwilligers en het plaatsen van AED's. De gemeente Brummen ondersteunt de zes minutennorm en wil kijken hoe zij kan ondersteunen om vrijwilligers en AED's te werven om die norm te halen.

5.3.1 Doelen

- De gemeente Brummen geeft gezondheidsaspecten een vaste plek bij de integrale afweging van besluitvorming in het ruimtelijke domein, te beginnen bij de opstelling van de Omgevingsvisie.
- Verbeteren van acute zorg bij een hartstilstand en hartfalen.

5.3.2 Inzet en maatschappelijk effect

We willen het proces van de Omgevingswet en de omgevingsvisie aangrijpen om gezondheid en een gezonde en duurzame inrichting van de leefomgeving ook in het ruimtelijk beleid te verankeren. Dit zal bij de uitwerking van de Omgevingsvisie verder worden geconcretiseerd. Positieve gezondheid zal ook één van de uitgangspunten van de Omgevingsvisie worden.

Voor integraal beleid is het belangrijk dat er een goede koppeling is tussen het gezondheidsdomein, sociaal domein en ruimtelijk domein binnen de gemeente Brummen. Het is belangrijk dat de functionarissen op de verschillende domeinen elkaar weten te vinden. Gekeken wordt hoe de ambtelijke afstemming hierover meer op gang kan worden gebracht en de integrale, domeinoverstijgende samenwerking kan worden versterkt, de Omgevingsvisie die de komende tijd zal moeten worden opgesteld, is daarvoor een goed beginpunt.

6. Actie: wie gaat wat doen na de besluitvorming

6.1 Integrale samenwerking

Bij de gezondheid van de inwoners van de gemeente Brummen zijn, direct en indirect, veel verschillende partijen betrokken. Naast de gemeente hebben (eerstelijns) zorgaanbieders, wijkverpleegkundigen, welzijnsorganisaties, sportverenigingen en – initiatieven en ondernemers een belangrijke rol in de gezondheid van de inwoners. Dit is geen uitputtende opsomming, waarschijnlijk zijn er nog meer partijen die raakvlakken hebben. Samenwerking is daarom belangrijk.

Samenwerking en overleg is er al, maar dit is veelal gericht op specifieke onderwerpen of problematiek. Het uitvoeringsplan waarin het gezondheidsbeleid van de gemeente Brummen aan de hand van de in deze nota gestelde doelen en uitgangspunten wordt uitgewerkt, zal ook in afstemming en overleg met zorgaanbieders, sportverenigingen en andere partners binnen de gemeente worden uitgewerkt. Die samenwerking op uitvoering is belangrijk voor goed en breed gedragen beleid. Dat gebeurt nu al en die aanpak willen we voortzetten en versterken. In het proces om te komen tot het uitvoeringsplan, is de gemeentelijke rol die van opdrachtgever. Het streven is dat het benoemen en oppakken van gezondheidsvraagstukken binnen de gemeente op termijn ook opgepakt kan worden in een gemeentelijk gezondheidsnetwerk.

6.2 Gezondheidsnetwerk

Om gezondheidswinst binnen de gemeente Brummen nadrukkelijker een gezamenlijk thema te maken, is netwerkvorming belangrijk. Ook op een breder vlak dan alleen de uitvoering. Bestuurlijke netwerkvorming is belangrijk voor het identificeren van uitdagingen op het gebied van gezondheid binnen de gemeente. De gemeente wil de komende tijd daarom inzetten op het vormen van een Gezondheidsnetwerk Brummen, om gezamenlijk met andere partners binnen de gemeente aan de gezondheid van de inwoners te werken. Het heeft de voorkeur dat dit netwerk gemeentebreed is, dus met vertegenwoordiging vanuit de verschillende kernen, gezien de verschillen binnen de gemeente. Gezien het primaire doel van netwerkvorming het verbeteren van de gezondheidssituatie van de inwoners van Brummen is, wordt allereerst ingezet op een Gezondheidsnetwerk met lokale aanbieders. Als ook regionaal opererende aanbieders aansluiten, dan is het belangrijk dat de bestuurders die deelnemen aan het netwerk lokaal binding hebben.

Het programma 'Alles is gezondheid' biedt de mogelijkheid tot het afsluiten van pledges waarmee organisaties en gemeenten zich kunnen binden aan de doelen van het Nationaal Programma Preventie. Met een dergelijke pledge kunnen gemeente en samenwerkingspartners de belofte uitspreken aan welke doelen zij samen willen werken. Het afsluiten van een pledge kan een start zijn van netwerkvorming binnen de gemeente Brummen.

In het uitvoeringsplan zal daarom verder uitgewerkt worden op welke manier de gemeente Brummen wil werken aan de oprichting van een gemeentebreed Gezondheidsnetwerk met (eerstelijns) zorgaanbieders, waarbij ook de verbinding wordt gelegd met sport en bedrijfsleven binnen de gemeente.

6.3 Uitvoeringsplan

De kaders die in voorliggende beleidsnota worden afgesproken, zullen de basis zijn voor de uitvoeringsplannen, waarin de uitvoering samen met partners in de gemeente verder wordt uitgewerkt. Die uitvoeringsplannen zullen geen vaststaande meerjarige plannen zijn, maar juist een levend document.

Ten behoeve van de uitvoeringsplannen zal in het najaar van 2017 de gebiedsanalyse door de GGD worden herhaald, zodat op basis van de meest recente monitorgegevens de inzet in en binnen de gemeente Brummen kan worden bepaald. Daarnaast herhaalt de GGD regelmatig de verschillende kinder-, jeugd-, volwassenen en ouderenmonitors. De gegevens daarvan zullen gebruikt worden bij het evalueren van deze nota 'Positieve en integrale gezondheid in Brummen 2017-2021' en als er tussentijds al gegevens bekend zijn, voor het herijken van de uitvoeringsplannen.

Ook zal voor de evaluatie van deze nota opnieuw het burgerpanel 'Brummen spreekt' worden geraadpleegd om te bezien in hoeverre de doelen zijn behaald en of er nieuwe inzet nodig is.

Ten behoeve van de uitwerking van de thema's in uitvoeringsplannen zullen verschillende klankbordgroepen worden ingericht. Hiervoor worden sportverenigingen, zorgaanbieders, inwoners benaderd.

In het voorjaar van 2018, maar waar mogelijk eerder zullen de uitvoeringsplannen door het college van Burgemeester en Wethouders worden vastgesteld.

Het proces van de nota 'Positieve en integrale gezondheid in Brummen 2017-2021:

- Juli en augustus 2017: Inspraak concept-nota 'Positieve en integrale gezondheid in Brummen 2017-2021' en advies MAR.
- Eind augustus 2017: Inwonersavond over de concept-nota 'Positieve en integrale gezondheid in Brummen 2017-2021'.
- November 2017: Behandeling nota 'Positieve en integrale gezondheid in Brummen 2017-2021' door gemeenteraad.
- Voorjaar 2018: vaststelling uitvoeringsplannen door college van Burgemeester en Wethouders.
- Eind 2020: evaluatie nota op basis van in deze nota gestelde doelen, relevante monitors van bijvoorbeeld GGD en Gelderse sportfederatie, herhalen inzet Brummen spreekt.
- November 2021: nieuwe nota lokaal gezondheidsbeleid door Gemeenteraad vastgesteld.